

Відгук

офіційного опонента доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Дорошенка Едуарда Юрійовича на дисертаційну роботу Коннова Станіслава Ростиславовича на тему «Програмування тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді макроциклу», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність теми. Популярність командних спортивних ігор у світі постійно зростає. Це обумовлено глобальними чинниками, які істотно впливають на розвиток спорту вищих досягнень: комерціалізація та політизація офіційних змагань національного та міжнародного рівнів, професіоналізація та соціалізація провідних спортсменів і тренерів є передумовами вдосконалення спортивної підготовки в умовах підвищення конкуренції у змагальній діяльності. Інтенсивний розвиток олімпійських видів спорту (хокею на траві) створює нагальну потребу використання нових методичних підходів і технологій стосовно побудови тренувального процесу у річному макроциклі підготовки.

Таким чином констатуємо, що існує коло проблемних питань, які пов'язані оптимізацією спортивної підготовки у хокеї на траві, безпосередньо, у змагальному періоді, результати якого є системоформувальним чинником багаторічного вдосконалення. Провідну роль, у цьому, відіграє система управління підготовкою та змагальною діяльністю спортсменів, а програмування розглядається модифікованою формою планування тренувального процесу. Розгляд програмування як компонента системи управління підготовкою та змагальною діяльністю спортсменів полягає у формальному конструюванні раціональних тренувальних навантажень на основі визначення послідовної тривалості структурних утворень макроциклу різної спрямованості та створенні необхідних умов для досягнення конкретних тренувальних ефектів.

На підставі вищезазначеного констатуємо, тема дисертаційного дослідження є актуальною та своєчасною у контексті запитів загальної теорії спорту та системи підготовки спортсменів, змагальної практики та розвитку в Україні олімпійського виду спорту – хокею на траві.

Дисертаційне дослідження виконане згідно науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темами «Теоретико-методичні основи програмування і моделювання підготовки спортсменів різної кваліфікації» на 2016-2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U005299) та «Організаційно-методичні засади програмування тренувального процесу кваліфікованих та висококваліфікованих спортсменів» на 2021-2025 рр. (номер державної реєстрації 0121U109550).

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій. Дисертаційна робота викладена на 189 сторінках основного тексту (загальний обсяг – 288 сторінок), складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (213 літературних джерел, серед яких 55 – латиницею) і додатків; містить 31 таблицю та 43 рисунки. Дисертація викладена державною

мовою, логічно побудована за структурою висвітлення наукових розвідок. Методи дослідження є адекватними і відповідними для вирішення завдань дисертації, формулювання структурних компонентів (мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, тощо) у науковій роботі С.Р. Коннова є логічними і вичерпними.

У вступі обґрунтовано актуальність теми і своєчасність її розробки; визначено структурні компоненти дослідження; надано узагальнену характеристику методам дослідження; окреслено взаємозв'язок теми дослідження з планами науково-дослідної роботи; викладено наукову новизну і практичну значущість наукових розвідок; наведено інформовано стосовно особистого внеску здобувача в опублікуванні зі співавторами наукові праці й інформацію про апробацію результатів дослідження, зазначено кількість публікацій.

У першому розділі «Науково-теоретичні передумови використання методів програмування у процесі підготовки спортсменів високої кваліфікації» на основі системного аналізу літературних джерел та узагальнення отриманих даних автором визначено характерні риси програмування як нового науково-методичного підходу стосовно побудови тренувального процесу спортсменів. Показано, що ефективна побудова процесу підготовки спортсменів високої кваліфікації на основі використання програмування реалізується з дотриманням загальних положень теорії періодизації спортивного тренування. Програмування тренувального процесу командних спортивних іграх, у тому числі, у хокеї на траві у змагальному періоді макроциклу обумовлено плануванням тренувального процесу відповідно до календаря офіційних національних і міжнародних змагань; великою тривалістю змагального періоду від 3-4 до 8-9 місяців; інтегративним характером спортивної підготовки; проблемою утримання другої фази (фази утримання) спортивної форми впродовж достатньо тривалого змагального періоду (який є характерним для командних спортивних ігор); проблемою побудови тренувального процесу спортсменів на етапі безпосередньої підготовки до головних змагань річного макроциклу підготовки.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» розкрито особливості використання методів дослідження відповідно до вирішення основних завдань наукової роботи. Використано такі методи: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; педагогічне спостереження; педагогічне тестування; методи визначення компонентного складу тіла; відеозйомка змагальної діяльності; методи експертних оцінок; педагогічний експеримент; методи математичної статистики. Дослідження проведено упродовж чотирьох етапів з 2019 по 2022 рр. Безпосередньо, в експериментальних дослідженнях брали участь 24 висококваліфікованих хокеїсти на траві. Спортивна кваліфікація – майстри спорту України.

У третьому розділі «Особливості підготовки висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді макроциклу» визначено структуру та зміст тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві у першому циклі змагального періоду річного макроциклу підготовки. Надано деталізований опис методичних підходів стосовно побудови структурних утворень тренувального процесу – тренувальних занять, мікроциклів, мезоциклів. Здійснено аналіз змагальної діяльності національної збірної команди України з хокею на траві та

визначено показники фізичної, функціональної, спеціальної технічної підготовленості та змагальної діяльності висококваліфікованих хокеїстів на траві.

Визначено співвідношення різних засобів тренувального процесу у першому змагальному періоді річного макроциклу: загально-підготовчих – 36,5%, спеціально-підготовчих – 9,0%, підвідних (допоміжних) – 29,8%, змагальних – 24,7%.

Вплив тренувальних навантажень на підготовленість гравців у цьому періоді здійснювався через використання аеробних (56,0%), аеробно-анаеробних (41,1%), анаеробно-алактатних (1,9%) і анаеробно-гліколітичних (1,0%) навантажень.

У четвертому розділі «Експериментальне обґрунтування програмування тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді макроциклу» обґрунтовано побудову тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві на основі використання методів програмування. Описано програми тренувальних завдань, що використані автором у якості підґрунтя для побудови структурних компонентів макроциклу – програм мікроциклів і мезоциклів. Автором розроблено програму підготовки висококваліфікованих хокеїстів на траві до основних змагань річного макроциклу. Структура цього етапу складалася з двох мезоциклів – базового та спеціально-підготовчого. Перший мезоцикл складався з утягувального, ударного та відновлювального мікроциклів, другий – з ударного, відновлювального та підвідного мікроциклів.

На основі порівняльного аналізу отриманих результатів автором встановлено, що майже за більшістю показників підготовленості та змагальної діяльності висококваліфікованих хокеїстів на траві відбулися статистично-достовірні зміни між етапами констатувального та формувального експерименту. Це підтвердило доцільність використання зазначених методів програмування для побудови ефективного тренувального процесу клубних і збірних команд у хокеї на траві.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» автором здійснено покроковий аналіз експериментальних досліджень і підтверджено тенденцію побудови тренувального процесу у командних спортивних іграх на основі теорії періодизації спортивного тренування, загальної теорії спорту та системи підготовки спортсменів.

Автором отримані результати наукового пошуку, які доповнюють і розширюють дані щодо: побудови двохциклової структури підготовки спортсменів командних ігрових видів спорту у межах річних тренувальних циклів; контролю змагальної діяльності спортсменів у цих видах спорту, у тому числі, визначення інтегральної оцінки змагальної діяльності.

Набули подальшого розвитку знання стосовно побудови тренувального процесу спортсменів на основі методів програмування.

Проведені автором експериментальні дослідження дозволили розширити використання різних науково-методичних підходів у системі підготовки спортсменів високої кваліфікації у командних спортивних іграх.

Загальні висновки дисертації обумовлені метою та завданнями дослідження й відображають її основні наукові результати протягом двохетапного педагогічного експерименту.

За результатами наукового дослідження опубліковано 14 наукових праць, 8 із яких у фахових наукових виданнях України (з них, три статті – одноосібно), дві публікації у виданнях, які індексовані у міжнародній наукометричній базі Scopus, дві публікації у колективних монографіях і дві публікації у нефархових наукових виданнях України, а саме:

- «Фізична культура, спорт та здоров'я нації» – 6 статей;
- «Фізичне виховання та спорт» – 1 стаття, Index Copernicus, Crossref;
- «Physical Education Theory and Methodology» – 1 стаття, Scopus.

Також за темою дисертації автором опубліковано одну статтю у виданні «Sport Mont» (Montenegro, Scopus).

Особистий внесок здобувача в опубліковані зі співавторами наукові праці полягає в організації та проведенні експериментальних досліджень, формуванні завдань досліджень, аналізі й інтерпретації отриманих даних, статистичному аналізі результатів наукового пошуку, формуванні висновків тощо. Внесок співавторів полягає у вирішенні окремих організаційних і методичних аспектів досліджень, вивченні окремих матчів досліджень, допомозі у підготовці презентаційних матеріалів.

Крім цього, зазначаємо, що наукові результати дисертаційного дослідження належним чином апробовані у заходах національного та міжнародного рівнів, а саме: на XI Міжнародній науково-проблематичній конференції «Фізична культура, спорт та здоров'я нації» (Вінниця, 2019); II Всеукраїнському науково-проблемному семінарі «Фізична культура, спорт та реабілітація: проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Вінниця, 2020); Всеукраїнському науково-методичному семінарі «Організаційно-методичні аспекти тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації» (Вінниця, 2021); IV Міжнародному науковому конгресі істориків фізичної культури «History of physical culture and sports of the European nations» (Lutsk-Svitlar, Ukraine, 2021); III Всеукраїнському науково-проблематичному семінарі «Фізична культура, спорт та реабілітація: проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Вінниця, 2021); Міжнародній науково-практичній конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної реабілітації та ерготерапії» (Дніпро, 2022); XV Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2022); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Фізична культура: досвід та перспективи» (Чернівці, 2023).

Практична значущість дисертаційного дослідження полягає у наступному:

- практичному використанні програм структурних утворень тренувального процесу у підготовці спортсменів високої кваліфікації у хокеї на траві;
- підвищенні ефективності управління тренувальною та змагальною діяльністю клубних і збірних команд з хокею на траві.

Матеріали дисертації можна використовувати у дитячо-юнацьких спортивних школах з хокею на траві; Федерації хокею на траві України при плануванні тренувальної роботи і змагальної діяльності національних збірних команд; у навчальному процесі закладів вищої освіти фізкультурно-спортивного профілю.

Основні положення і результати дослідження впроваджені у тренувальний процес СДЮШОР та ДЮСШ з хокею на траві; клубних команд з хокею на траві; у навчальний процес закладів вищої освіти.

Автором дисертації визначено наступні позиції наукової новизни дослідження:

- вперше реалізована концепція підготовки спортсменів високої кваліфікації у хокеї на траві у змагальному періоді на основі методів програмування;
- вперше розроблені програми структурних утворень тренувального процесу хокеїстів для їх використання у змагальному періоді макроциклу (тренувальні завдання, тренувальні заняття, мікроцикли, мезоцикли, періоди);
- вперше визначено параметри комплексної підготовленості гравців у змагальному періоді макроциклу;
- вперше розроблено структуру та зміст тренувального процесу гравців на етапі безпосередньої підготовки до головних змагань спортивного сезону;
- вперше визначена структура та зміст змагального періоду висококваліфікованих хокеїстів на траві, у тому числі, структура і зміст етапу безпосередньої підготовки до головних змагань спортивного сезону;
- доповнені та розширені дані щодо обсягів тренувальної роботи висококваліфікованих спортсменів у змагальному періоді макроциклу;
- підтверджені дані щодо динаміки спортивної форми гравців протягом змагального періоду макроциклу.

Комплексний аналіз текстової частини дисертації та наукових публікацій її автора дозволяє констатувати відсутність наукового плагіату, фальсифікації та фабрикації наукових даних, що додатково підтверджується матеріалами метрологічної експертизи і перевірки дисертації на плагіат фахівцями Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (програма «Unichesk», довідка від 15.06.2023 року).

На підставі результатів оцінки наукового рівня дисертації та наукових публікацій її автора, констатуємо, що за позиціями новизни представлених теоретичних та експериментальних результатів наукових досліджень, їх наукової обґрунтованості, рівня виконання поставленого наукового завдання та оволодіння науковою методологією, дисертація С.Р. Коннова «Програмування тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді макроциклу» відповідає вимогам стосовно присудження наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Також дисертація містить деякі недоліки і дискусійні моменти, які не впливають на її загальну високу оцінку та не знижують її високого наукового рівня, а саме:

1. У вступі, предмет дослідження визначено як реалізацію науково-методичного підходу щодо побудови тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді макроциклу на основі методів програмування (стор. 24). У підрозділі 3.1. «Структура і зміст тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді макроциклу» автор констатує, що «предметом нашого дослідження був змагальний період макроциклу» (стор. 75-76), дещо розширюючи межі визначення структурного компоненту дослідження (предмету).

2. У підрозділі 1.2. «Програмування як складова частина побудови тренувального процесу спортсменів на основі теорії періодизації спортивного тренування» (стор. 35-42) автором проаналізовано сучасний науковий матеріал з програмування тренувального процесу на основі теорії періодизації спортивного тренування. На думку багатьох фахівців (В. Платонов, В. Костюкевич, О. Шинкарук та ін.), теорія періодизації є складовою частиною загальної теорії спорту та системи підготовки спортсменів. Тож логічним було б висвітлення наукових узагальнень у більш широкому контексті.

3. У підрозділі 2.1. «Методи дослідження» (стор. 56) автор використовує метод аналізу та узагальнення даних науково-методичної літератури і мережі Internet. На нашу думку, більш точним у характеристиці даного методу дослідження було б використання термінів «аналіз», «узагальнення» та «систематизація».

4. У підрозділі 3.1 автор констатує, що «При проведенні специфічних тренувальних занять переважно удосконалювалася техніко-тактична майстерність спортсменів із використанням спеціально-підготовчих, підвідних (допоміжних) і змагальних вправ» (стор. 76). На нашу думку, у цьому контексті, також важливим є врахування режимів координаційної складності зазначених вправ, на які автор посилається при подальшому викладі наукових результатів (стор. 107, 109, тощо).

5. У назві підрозділу 3.4.4 «Показники фізичної підготовленості у взаємозв'язку з технікою» (стор. 121) автором дещо спрощено використовується термін «техніка». На нашу думку, більш доцільним є використання аналогічних термінів «ігрові прийоми», «технічні дії» або ін.

6. Частину підрозділу 3.5 «Кореляційний аналіз» (стор. 126), яка стосується характеристики методів дослідження, за логікою викладу наукового матеріалу краще було б висвітлити у розділі 2 «Методи та організація дослідження» (стор. 55-74).

7. У підрозділі 4.1.3. «Етап безпосередньої підготовки та участі у головних змаганнях спортивного сезону» (стор. 144, 145) автор наголошує на застосуванні вправ системи «Пілатес» при поступовій адаптації гравців до тренувальних навантажень і у процесі відновлення після змагань. На нашу думку, у спортивному тренуванні висококваліфікованих спортсменів також широко використовують аналогічні вправи з арсеналу фітнес-тренінгу, міофасціального релізу, різновидів аеробіки, тощо. Отже, спрямоване використання автором вправ системи «Пілатес» потребує додаткового обґрунтування.

Зазначені зауваження і недоліки є, у значному ступені, дискусійними і не впливають на загальну високу оцінку наукового дослідження.

Висновок. Дисертаційна робота «Програмування тренувального процесу висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді макроциклу» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну стосовно обґрунтування та використання методів програмування для ефективної побудови тренувального процесу висококваліфікованих спортсменів у хокеї на траві у річному макроциклі підготовки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), а її автор, Коннов Станіслав Ростиславович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
завідувач кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини,
фізичного виховання і здоров'я
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

Міністерства охорони здоров'я України Дорошенко Едуард Юрійович

